

A R A Ş T I R M A M A K A L E S İ / R E S E A R C H A R T I C L E

DOI: 10.52122/nisantasisbd.1471936

**MAKUL SÜREDE YARGILAMA HAKKINA İLİŞKİN OLARAK ANAYASA
MAHKEMESİNE BAŞVURMADAN AVRUPA İNSAN HAKLARI
MAHKEMESİNE BAŞVURULABİLİR Mİ?****Av. Muhammed Sami ALEVCAN**

İstanbul Ticaret Üniversitesi

e-posta: muhammedsami.alevcan@nisantasi.edu.tr

ORCID 0009-0008-6037-035X

Doç. Dr. Abdülkadir AKIL

İstanbul Ticaret Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi.

e-posta: akakil@ticaret.edu.tr

ORCID 0000-0002-6556-8006

ÖZ

Makul sürede yargılama hakkı, adil yargılama hakkının uzantıları arasında en önemlilerinden biri olarak kabul görmektedir. Bu hak ile yargılamaların akla ve mantığa uygun bir zaman dilimi içerisinde sonuçlandırılması gerektiği anlaşılmalıdır. Yargı sistemi incelendiğinde ise gerek mahkemelerin iş yoğunluğundan gerekse hakimlerin performans eksikliği ve yargılamaların oldukça uzaması sonucu olarak bu hakkın sıklıkla ihlal edildiği görülmektedir. Öyle ki kimi zaman dava henüz açılmadan yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmayacağı öngörüsü yapılabilmekte ve hakkın aranmasından kaçınılabilmektedir. Bu çalışmada, sıklıkla ihlal edilen bu elzem hakkın Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Türk hukuku boyutuyla incelemesi yapılacak, ardından hak ihlali durumunda Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine başvuru koşulları ile başvurunun değerlendirilme kriterleri kısaca açıklanacaktır. Son olarak Anayasa Mahkemesi'nin makul sürede yargılama hakkının ihlaline ilişkin bireysel başvuruları kabul etmeme yönünde geliştirdiği güncel içtihat değerlendirilerek eleştiri konusu edilecek ve bu içtihat değişikliğinin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine başvuru koşullarında ne gibi bir değişiklik gerçekleştireceğinin tespiti yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Adil Yargılanma Hakkı, AİHM, AİHS, AYM, Makul Sürede Yargılanma Hakkı.**IS IT POSSIBLE TO APPLY TO THE EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
REGARDING THE RIGHT TO TRIAL WITHIN A REASONABLE TIME WITHOUT
APPLYING TO THE CONSTITUTIONAL COURT?****ABSTRACT**

The right to trial within a reasonable time in other words right to due process is accepted as one of the most important extensions of the right to fair trial. It should be understood that with this right, the trials must be concluded within a reasonable time frame. When the judicial system is examined, it is seen that this right is frequently violated as a result of both the workload of the courts, the lack of performance of the judges and the length of the trials. So much so that sometimes, before the case is even filed, it can be predicted that the trial will not be concluded within a reasonable time and seeking the right can be avoided. In this study, this frequently violated essential right will be examined in terms of the European Convention on Human Rights and Turkish law, and then the conditions for applying to the European Court of Human Rights in case of violation of rights and the evaluation criteria for the application will be briefly explained. Finally, the current jurisprudence developed by the Turkish Constitutional Court regarding not accepting individual applications regarding the violation of the right to trial within a reasonable time will be evaluated and criticized, and it will be determined what kind of change this jurisprudence will bring to the application conditions to the European Court of Human Rights.

Keywords: Right To Fair Trial, ECHR, Turkish Constitutional Court, Right To Due Process.**Geliş Tarihi/Received:** 22.04.2024**Kabul Tarihi/Accepted:** 13.12.2024**Yayın Tarihi/Printed Date:** 31.12.2024

Kaynak Gösterme: Alevcan, M.S. ve Akıl, A., (2024). "Makul Sürede Yargılama Hakkına İlişkin Olarak Anayasa Mahkemesine Başvurmadan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Başvurulabilir Mi?". *İstanbul Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(12) 475-485.

GİRİŞ

İnsanın insanca yaşaması için sahip olması gereken birtakım temel insan hakları bulunmaktadır. Günümüzde her modern devlet bu temel insan haklarını bahşetmekle ve bahşettiği bu hakları korumakla yükümlüdür. Söz konusu temel insan hakları iç hukukta koruma altına alınmalarının yanı sıra uluslararası düzenlemelerle de koruma altına alınmıştır. Uluslararası düzenlemelerin başında şüphesiz Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) gelmektedir.

Adil yargılama hakkının uzantısı niteliğinde olan ve bu hakkı tamamlayan birtakım haklar mevcuttur. Bu hakların başında makul sürede yargılanma hakkı gelmektedir. Makul süreden anlaşılması gereken her koşulda yargılamanın kısa süre içerisinde sonuçlandırılması değil, akla ve mantığa uygun bir süre içerisinde yargılamanın sonuçlandırılmasıdır. Nitekim yargılamanın her koşulda kısa süre içerisinde sonuçlanmasının beklenilmesi bazı yargılamaların aceleyle getirilmesine, mahkeme tarafından yapılması gereken araştırmanın tam anlamıyla yapılamaması sonucunu doğuracak ve yargılamaların hakkaniyetli sonuçlanmasının önünde geçecektir. Aksi halde yani yargılamaların akla ve mantığa uygun süreden daha uzun sürmesi sorunu ise daha sık karşımıza çıkmaktadır. Yargılamanın gereğinden daha uzun sürmesi durumunda kimi zaman yargılama sonucunda haklı çıkan tarafın yararı azalabilmektedir. AİHS ile koruma altına alınan haklardan olan makul sürede yargılanma hakkının devlet eliyle korunması ve ihlali halinde başvuru olanağı sağlanması devletin yükümlüdür.

AİHS kapsamında koruma altına alınmış temel hak ve özgürlüklerin kamu gücü tarafından ihlali halinde Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM) başvurudan önce ek bir iç hukuk yolu olarak Anayasa Mahkemesine (AYM) bireysel başvuru yolu bulunmaktadır. AYM'ye bireysel başvuru yolunun getirilme amaçlarından biri de söz konusu temel hak ve hürriyetlerin korunmasının artırılmasıdır. AİHS'nin 6. maddesi kapsamında koruma altına alınmış adil yargılama hakkının uzantılarından biri olan makul sürede yargılanma hakkı da söz konusu haklardan biridir. AYM ise ileride ayrıntılı olarak değinilecek olan pilot kararıyla makul sürede yargılanma hakkı ihlaline ilişkin başvuruların AYM eliyle incelenmesinde haklı neden kalmadığı gerekçesiyle bu kapsamda yapılan başvurular için düşme kararı verilmesi gerektiği yönünde içtihat geliştirmiştir.

İşbu çalışmada; makul sürede yargılama hakkı ve tabii ana başlığı niteliğinde olan adil yargılama hakkı kısaca açıklanmış, AYM tarafından geliştiren söz konusu içtihat değerlendirilmiş ve bu içtihadın AİHM'e başvuru kıstaslarında ne gibi değişiklikler getirdiği açıklanmıştır.

1. Adil ve Makul Sürede Yargılanma Hakları

Anayasamızın 36. maddesinin ilk fıkrasında belirtildiği üzere "Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir." Anayasamızda adil yargı kavramı kullanılmasının yanı sıra adil yargılama hakkının özünden kaynaklanan ve adil yargılama hakkıyla ilişkili kabul edilen diğer haklar zikredilmemiştir. Bu durum hakkın kapsamının belirlenmesinde başka kaynaklardan yararlanmayı zorunlu hale getirmiştir.

AİHS'nin 6. maddesi ise adil yargılama hakkı muhtevasına makul sürede yargılanma hakkı, yasalara uygun olarak kurulmuş, tarafsız ve bağımsız bir mahkeme tarafından yargılanma ve aleni olarak hakkaniyete uygun biçimde yargılanma haklarının dahil olduğunu açıkça belirtmiştir. Söz konusu maddede açıkça zikredilmiş olmamakla birlikte, AİHM tarafından maddenin özünden çıkarımla adil yargılama hakkı muhtevasına dahil edilen birtakım haklar da mevcuttur. Mahkemeye başvuru hakkı, duruşmada hazır bulunma ve gerekçeli karar hakları da sözleşmede bahsi geçmese dahi adil yargılanma hakkı kapsamında kabul edilmektedir. Buradan çıkarımla AİHM'nin adil yargılama hakkını geniş yorumlama eğiminde olduğu söylenebilir. Bu haklar hükmün adil olarak kurulmasından çok, adil olarak hüküm kurulabilmesi için şart olan koşulların sağlanması açısından önem arz etmektedir. (Tatlidil, 2019)

Adil yargılama hakkı kapsamında kabul edilen tüm haklar tartışmasız oldukça önemli olmakla birlikte, makul sürede yargılanma hakkı bu haklar arasında en çok göze çarpanıdır. (Kaymak,2019) Öyle ki çok uzun süreler geçtikten sonra sonuçlandırılan bazı davalarda sonucun

adaletli olup olmaması dahi önemsiz hale gelebilmektedir. Yargılamaların çok uzun sürmesi diğer taraftan, toplum açısından hukuk sistemine olan güveni sarsabilmekte ve kişilerin yıllar boyu sürecek yargılama aşamasına katlanmaktansa haklarını hiç aramamayı tercih edebilmelerine sebep olabilmektedir. Bu sebeplerle makul sürede yargılanma hakkı adil yargılanma hakkı ile iç içe olup adil yargılanma hakkının alt unsurudur. (Tatlıdil, 2019) Ve bu hakla korunan amaç yargılamanın ne zaman ve nasıl sonuçlanacağına ilişkin tarafların endişelerini gidermek, yargılamanın sürüncemede kalmasının önüne geçmektir. (Gölcüklü, 2011)

Makul süre kavramından ne anlaşılması gerektiğine ilişkin olarak ne mevzuatta ne de içtihadta kesin bir süre belirlenmiş değildir. Nitekim her somut olayın kendisine özgü koşulları bulunmaktadır ve ancak bu özel koşullar göz önüne alınarak makul sürenin tespitine ilişkin bir çıkarım yapılabilir. (İnceoğlu, 2018) AİHM de makul sürenin tespitini yaparken her somut olayı kendi içerisinde değerlendirip bir sonuca ulaşmaktadır. (Gözübüyük ve Gölcüklü, 2011) Aksi hal, örneğin dava türü veya uyuşmazlık konusu esas alınmak suretiyle basmakalıp biçimde belirlenmiş sürelerin belirlenmesi halinde çoğu olay açısından hakkaniyetsiz sonuçlarla karşılaşılacaktır.

Diğer taraftan makul sürede yargılama ilkesindeki amaç davanın yalnızca kısa süre içerisinde sonuçlandırılması değildir. Diğer bir deyişle makul süreden anlaşılması gereken çabukluk değildir. (Tanrıver, 2004) Somut olayın nitelikleri bakımından hakkaniyete uygun sonuçlar elde edilmesi için gerekli olan sürenin geçmesi ardından çok fazla bir süre geçmeden davanın sonuçlandırılmasıdır. Bu süre de ancak somut olayın özelliklerine göre davada tarafların ve mahkeme tarafından ulaşılmasına gerek olan diğer mercilerin davranışları, davanın karmaşıklığı ve davanın hızla sonuçlandırılmasının taraflar açısından önemi göz önünde tutularak belirlenebilir.

Yargılamada ve tutuklulukta makul süre AİHS’de iki ayrı maddede düzenleme altına alınmış olmasına karşın özleri itibarı ile yakın ilişki içerisindedirler. AİHS’nin 5. maddesinin 3. fıkrası uyarınca tutuklulukta makul süre, 6. madde kapsamındaki makul süreden farklıdır. Nitekim 6. madde hem ceza hem de hukuk yargılamalarını genel olarak kapsamakta iken 5. maddenin 3. fıkrası tutukluluk süresi özelinde düzenlenmiştir. Tutukluluk süresinin makul süre içerisinde olup olmadığının tespiti yine somut olay özelinde incelenecektir. Tutukluluğun devamı için kamu yararının gerekçeli, yeterli ve alakalı olması gerekmektedir. (Özbey, 2004) Diğer taraftan 6. madde kapsamında tutuklunun yargılanmasının da makul süre içerisinde yapılması gerektiğinden AİHS bağlamında ayrıcalıklı bir muamele gösterilmesi ve yargılamanın hızla sonuçlandırılması gerekmektedir. (Kaymak, 2019)

Devlet; temel insan haklarını korumak, yargıya güveni sağlama ve bu güveni baki kılacak tüm önlemleri almakla mükelleftir. (Aksoy, 2013) Bu kapsamda yargı sistemi kaynakları gecikmeleri önlemek, yargılamaların uzun sürmesini engelleyici tedbirler almak ve yeterli sayıda mahkeme kurmak devletin görevidir. Söz konusu yükümlülüklerini yerine getirmeyen devletler için yaptırım kararı verebilecek başvuru mercii ise AİHM’dir. (AİHM Yazı İşleri Müdürlüğü, 2021)

2. AİHM’e Bireysel Başvuru ve İç Hukuk Yollarının Tüketilmesi Şartı

AİHS’nin 34. maddesinde AİHS ve ek protokolleri ile koruma altına alınmış insan haklarının ihlali halinde AİHM’e bireysel başvuruda bulunulabileceği ve söz konusu başvurunun taraf devletler tarafından engel olunmaması gerektiği düzenlenmiştir. AİHS ile koruma altına alınmış olan hakların en etkili korunması da kuşkusuz bu yolla sağlanmıştır. (Cemaloğlu, 2019)

Bireysel başvuruların kabul edilebilirlik şartları, uygulamada şartların sağlanmaması sebebiyle başvuruların kabul edilemez bulunması sıklığı göz önüne alındığında oldukça önemlidir. AİHM’e bu yolla başvuruda bulunulabilmesi için iç hukuk yollarının tüketilmiş olması ve iç hukuk yolları tüketilmesinin ardından 4 ay içinde bireysel başvuru yapılması gerekmektedir. İç hukuk yollarının tüketilmesi şartı AİHS ile getirilmiş olan koruma mekanizmasının ikincil olma özelliğinin bir sonucudur. AİHM, Belçika Dil Olayı olarak kayıtlara geçen hükmünde aksinin kabulünün ulusal mahkemenin yerine geçerek hüküm kurulması sonucunu doğuracağını ve

ikincillik özelliğine uygun düşmeyeceğini vurgulamıştır.¹ Mahkeme başka bir kararında ise sözleşmeye taraf olan devletlerin, kişinin iddiasının haklılığı halinde iç hukuku çevresinde kendi vasıtalarıyla ile giderim şansına sahip olması gerektiği ve bunun başvurudan önce iç hukuk yollarının tükenmiş olma şartının ana sebebi olduğu belirtilmiştir.²

İç hukuk yollarının tüketilmesi şartı uluslararası hukukta kökleri oldukça eskiye dayanan bir kurumdur. Doktrinde de tartışmasız şekilde bu kuralın gerekliliği ve önemine vurgu yapılmaktadır. (Arslan, 2002) Bu şart, uluslararası hukukun zaman içerisinde geliştirdiği temel bir kural olması hasebiyle AİHM dahil olmak üzere diğer milletlerarası mahkemelerde de kendini göstermektedir. Örneğin; Birleşmiş Milletler'in ana yargı organı olan Uluslararası Adalet Divanı 1959 tarihli bir hükmünde, uluslararası yollara başvurulmadan önce iç hukuk yollarının tüketilmiş olması gereğinin bir milletlerarası teamül hukuku kuralı niteliğinde olduğunu ve yabancı ülkedeki bir kimsenin dahi ancak söz konusu ülkedeki iç hukuk yollarını tüketmesinin ardından uluslararası yollara başvurabileceğini belirtmiştir.³ Yine aynı kararda aksi halde aleyhine başvuruda bulunulan ülke için yanlışlığı ortadan kaldırma imkanının ortadan kalkacağı ve bu durumun hakkaniyete uygun düşmeyeceği vurgulanmıştır.

AİHS'nin kabul edilebilirlik koşulları başlığını taşıyan 35. maddesinde de iç hukuk yollarının tüketilmesi şartına ilişkin olarak "uluslararası hukukun genel kabul gören ilkeleri uyarınca" ifadesine yer verilmiştir. Yine aynı maddenin son fıkrasında bu şarta uyulmadan yapılan başvurunun kabul edilemez bulunacağı ve reddedileceği açıkça düzenlenmiştir. Sözleşmenin hazırlanması esnasında bu şartın daha hafif şekilde "halihazırda mevcut ve etkili iç hukuk yolları"nın tüketilmesi şartının getirilmesi gündeme gelmiş olsa da mahkemenin iş yoğunluğunun aşırı olacağı endişesiyle bu kural "tüm iç hukuk yolları"nın tüketilmesi şartı olarak AİHS'ne dahil edilmiştir. (Madra, 1981)

1961 yılında AİHM'nin önüne gelen bir olayda, iç hukuk yollarının tüketilmesinden önce Mahkemeye başvuru yapıldığı görülmektedir. Başvurucu devlet, ancak başvuranın kendi vatandaşı olduğu devlet aleyhine başvuru yapması durumunda bu şartın aranması gerektiğini savunmuştur.⁴ (White, 1977) AİHM bu iddiaya ilişkin olarak başvuranın kendi vatandaşı olduğu ülke aleyhine yaptığı başvurularda uygulanan söz konusu kuralın vatansız bir kimse yahut vatandaş olmayan bir kimse lehine de evleviyetle uygulanacağını nitekim söz konusu iç hukuk yollarının tüketilmesi şartının özüne bakıldığında bir koruma sağlama amacıyla olduğunun açıkça görüldüğü ve bu korumadan vatandaş olmayan kişinin haydi haydi yararlanması gerektiğine hükmedilmiştir. Mahkeme aynı zamanda bu şartın uygulanmaması halinde AİHS'nin temel insan haklarını koruma sisteminin ve başvurudan önce iç hukuk yollarının tüketilmesi şartının uluslararası hukukun teamülü haline gelmiş ilkenin gereği olduğuna vurgu yapılmıştır.

Başvurudan önce iç hukuk yollarının tüketilmesi şartı aslen başvuru muhatabı devletin ulusal mahkemesinin yerine geçerek hüküm kurulmasını önlemek ve dolayısıyla muhatap devletin hukuk düzenine müdahaleden kaçınmaktır. Bu sebeple AİHM önüne gelen başvuruda muhatap devlet iç hukuk yollarının tüketilmesi şartını bir itiraz olarak ileri sürmekten kaçınması halinde bu sebeple başvurunun reddedilmesi mümkün değildir. Buradan çıkarımla söz konusu şartın mutlak bir kural olmadığı açıktır. (Arslan, 2002) AİHM de bu kuralın önüne gelen her bir somut olayda ayrıca değerlendirilmesi gerektiğini belirtmektedir.⁵ İç hukuk yollarının tüketilme şartı sağlanmadığı gerekçesiyle geri çevrile bir başvurunun, daha sonra tekrarlanması halinde de başvurunun ayrıca, ilk başvurudan bağımsız olarak yeni gelişmeler ihtiva ediyormuşçasına değerlendirilmesi gerekir. Yeni gelişmeler ihtiva etmediğinin anlaşılması halinde ise başvuru derdestlik sebebiyle reddedilecektir. (Cemaloğlu,2019)

Diğer taraftan AİHS'nin 34. maddesine tüm iç hukuk yollarının tüketilmiş olması şartına özellikle "tüm" ifadesi eklenerek vurgu yapılmıştır. Bu vurgu ile kastedilen yalnız yargısal yolların değil, bulunması halinde söz konusu devletin iç hukukunun sağladığı idari yollar benzeri diğer bütün imkanların tüketilmesi gerektiği anlaşılmalıdır. Diğer taraftan başvurulması imkansız ya da harc

¹ AİHM, Başvuru No: 1474/62, Karar Tarihi: 23.07.1968.

² AİHM, Başvuru No: 5964/72, Karar Tarihi: 29.09.1975.

³ BM Adalet Divanı, No: 34(1959), Karar Tarihi: 21.03.1959.

⁴ AİHM, Başvuru No: 788/60, Karar Tarihi: 11.01.1961.

⁵ AİHM, Başvuru No: 33646/96, Karar Tarihi: 28.03.2000.

ücretinin olağanüstü seviyede fazlalığı gibi sebeplerle ulaşılabilir olmayan iç hukuku yollarının ise tüketilmesi gereken birer yol olduğunu savunmak mümkün değildir. Yahut sonuç ne olursa olsun başvuru talebinin karşılanması için yeterli ve etkili bir vasıta olmayan başvuru yolunun tüketilmesi gerektiğini savunmak hakkaniyete aykırı olacaktır.

AİHM bir kararında bu duruma ilişkin olarak AİHS'nin 34. maddesi kapsamında iç hukuk yollarının tüketilmiş olmasından anlaşılması gerekenin; halihazırda mevcut bulunduğu açıkça anlaşılabilen hukuk yollarının olağan şekilde tüketilmiş olmasının aranması gerektiğine vurgu yapmıştır.⁶ Türkiye ve Kıbrıs arasındaki uyuşmazlıkta Türk devleti iç hukukta halen tüketilmemiş olduğunu ileri sürmüştür. Kıbrıs Harekatı sonrası bölgedeki karışık durum Mahkemece göz önünde tutulmuş ve Türkiye'nin işaret ettiği hukuki yolların ulaşılabilir ve olağan sayılıp sayılmayacağına değerlendirilmiştir. Ayrıca iç hukuk yollarının tüketilmesinin ancak normal şekilde kullanım ile sınırlı şekilde yorumlanacağına vurgu yapılmıştır.

Diğer taraftan bulunan iç hukuk yolunun mevcut olduğunun açıkça anlaşılması ve olağan kullanımı ile sınırlı şekilde tüketilmesinin yanı sıra "etkili bir yol" olması da gerekmektedir. Nitekim hukuki yola başvuru öncesinde zaten uyuşmazlığın giderilmeyeceği açıkça anlaşılıyorsa bu yola başvurulmasının aranması mantığa aykırı olacaktır. (Arslan, 2002) AİHM bu konuya ilişkin bir olayda, AİHS'nin 35. maddesi anlamında elverişli olmayan ve etkili olmayan hukuki yollara başvuru yapılmamasının iç hukuk yollarının tüketilmemiş olduğu anlamına gelmeyeceğini belirtmiştir.⁷

Bazı durumlarda iç hukuk yollarının tüketilmesi şartı aranmayabilmektedir. Bu durumlar doktrinde iç hukuk yollarını tüketme şartının istisnaları olarak zikredilmektedir. Bu durumların ilki iç hukuk işlemlerinin uzunluğunun başvuru hukuk yoluna gitmekten muaf tutması halidir. Bu halde başvuru iç hukuk işlemlerinin uzunluğunu iddiasını ispatla mükelleftir.⁸ Diğer bir muafiyet hali ise iç hukukta kökleşmiş içtihadın bulunması halidir. Böyle bir durumda zaten mahkeme hükmünün sonucu kestirilebildiğinden mahkeme kimi zaman iç hukuk yollarının tüketilmemesini başvuruya ret sebebi yapmamaktadır.⁹ Diğer taraftan taraf devletin, kendi personelinin işlemiş olduğu işkence benzeri ciddi bir suç isnadına ilişkin iddia söz konusu olmasına karşın herhangi bir soruşturma başlatmaması ve mağduriyet iddiasında bulunana herhangi bir yardım önermemesi halidir. Bu durumda da kişinin iç hukuk yollarını tüketmeden AİHM'ne başvurması mümkündür. Nitekim son derece ciddi olan bir suça yönelik olarak mağduriyet iddiasını devlete iletmesine karşın devlet koruma ve araştırma yükümlülüğünü yerine getirmemiştir. Bu durumda kişinin iç hukuk yollarını tüketmesini beklemek mağduriyetinin artmasına sebep olacağından AİHM iç hukuk yollarının tüketilmesi şartını göz önüne almamaktadır.¹⁰ Son muafiyet hali ise yukarıda ayrıntılı olarak açıklandığı üzere iç hukuk yolunun etkisiz veya faydasız olması halidir. Bu halde ispat yükü başvurucuya düşmektedir ve başvurmadığı iç hukuk yolunun neden etkisiz veya faydasız olduğunu kanıtlar ve belgelerle mahkemeye sunmak durumundadır.

Diğer taraftan yalnız AİHM'e ulaşma yolunu uzatma ya da devlet aleyhine yapılan başvuru sayısını azaltma amacıyla getirilmiş bir iç hukuk yolunun bulunması halinde kişi bu yola başvurmakla da mükelleftir. Meğer ki bu yol yukarıda sayılan muafiyet hallerinden birine ilişkin olmasın.

3. Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru

2011 tarihinde gerçekleşen anayasa değişikliği ile Anayasa Mahkemesine (AYM) bireysel başvuru yolu hukuk sistemimize dahil edilmiştir. Anayasamızda kabul edilen ilkeler uyarınca temel hak ve özgürlükleri korumak ve buna ilişkin ihlalleri önlemek devletin görevidir. (Aydın, 2011) Bu bakımdan AYM'ye bireysel başvuru yolu getirilmesindeki temel sebebin Anayasal

⁶ AİHM, Başvuru No: 25781/94, Karar Tarihi: 12.05.2014.

⁷ AİHM, Başvuru No: 33646/96, Karar Tarihi: 28.03.2000.

⁸ AİHM, Başvuru No: 7945/77, Karar Tarihi: 04.07.1978.

⁹ AİHM, Başvuru No: 1936/63, Karar Tarihi: 27.06.1968.

¹⁰ AİHM, Başvuru No: 33646/96, Karar Tarihi: 28.03.2000.

ilkelerin daha etkin şekilde korunmasını sağlamak olduğu söylenebilir. Nitekim AYM'ye bireysel başvuru fikrinin ilk ortaya atıldığı ve fikrin ilk tartışmalarını alevlendiren raporda (Tüsiad, 1998) AİHM'e Türkiye aleyhine yapılan başvuruları azaltma amacının hiç zikredilmemiş olduğu ve yalnızca Anayasa ile güvence altına alınmış olan temel hak ve özgürlüklerin korunmasının arttırılması amacı ile bu kurumun kurulması fikrinin öne sürüldüğü görülmektedir.

Diğer taraftan AYM'ye bireysel başvuruda bulunulması için Anayasa'da güvence altına alınmış olan hak ve özgürlüklerden AİHS ve ek protokollerinde de ayrıca güvence altına alınmış olanlardan birinin kamu eliyle ihlali iddiası bulunması halinde başvuru yapılabileceği düzenleme altına alınmıştır.¹¹ Günümüzdeki düzenlemenin temeli ise daha sonra TOBB tarafından hazırlanan bir rapora dayanmaktadır. Söz konusu raporda (TOBB, 2018) Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda ölçütün AİHS ile çizilen sınırların esas alınması gerektiği ve bu yolla AİHM'e Türkiye aleyhine yapılan başvuruların azalacağı vurgusu yapılmıştır. Bu düşüncenin yalnız temel insan haklarını korumaya yönelik düzenlenen ilk rapordan farklı olarak insan hakları konusuna neredeyse hiç değinmemesi ve ağırlıklı olarak Türkiye aleyhine yapılan başvuru sayısını azaltma amacı gütmesi nedeniyle doktrinde eleştiri konusu yapılmaktadır. (Çakıroğlu, 2019)

Raporların ve tartışmaların da etkisiyle 2010 yılı Anayasa değişikliğinin ardından AYM'ye bireysel başvuru hayatımıza girmiştir. Ancak kanun gerekçesi incelendiğinde bu başvuru yolunun tanınma amacına ilişkin bir veriye yer verilmemiş olduğunu görmekteyiz. Hukuk sistemimizde ilk defa yer alan bu düzenlemeye ilişkin olarak getirilme gerekçelerinin bulunması bu kurumun özünün daha iyi özümsemesi açısından önemli olup bulunması gerekirdi. (Çakıroğlu, 2019) Bireysel başvurunun yalnızca AİHS ve ek protokolleri kapsamında olan hak ve özgürlükler için başvurulabilen bir yol olarak getirilmesi göz önüne alındığında AİHM'e yapılan başvuru sayısının azaltılması amacının ağırlıkta olduğu söylenebilir.

3.1. Anayasa Mahkemesi'nin Pilot Karar Uygulaması

Hukuk sisteminin yapısındaki bir problemin mahkemeye oldukça fazla başvuruda bulunulmasına sebep olması halinde bu yapısal problemin çözümü ve başvuruların hızla çözülmesi amacıyla pilot karar uygulamasına başvurulabilmektedir. Bu sayede tekrarlayan ya da tekrar tekrar mahkemenin önüne geleceği öngörülen aynı konuya ilişkin başvuruların hızla çözümlenerek hem başvuruculara daha hızlı çözüm sunma hem de mahkemenin iş yükünün artmasının önüne geçme mümkün olmaktadır.

AYM'de uygulanan pilot karar uygulaması temelini AİHM'den almaktadır. AİHM'de ilk defa 2004 yılında¹² pilot karar uygulaması görülürken, Türkiye'nin taraf olduğu bir başvuruya ilişkin ilk defa 2012 yılında¹³ pilot karar uygulanmıştır. Türkiye hakkında ilk defa uygulanan pilot karar olan Ümmühan Kaplan başvurusu makul sürede yargılama yapılmamasına ilişkindir. Bu başvuruda AİHM, makul sürede yargılamaya yapılmamasına ilişkin yapılan iç hukuk başvurularına ilişkin olarak Türkiye'nin yerinde bir giderim sağlayan etkili yollar sağlaması gerektiği vurgulamıştır. Bu tespite Türkiye duyarsız kalmamış ve yaklaşık bir yıl sonra AİHM'e yapılan başvurulara ilişkin olarak tazminat yolu ile giderimine ilişkin bir Kanun yürürlüğe sokmuştur. (Yıldırım, 2013) Pilot karar uygulamasının görülmesi için bu kapsamdaki başvuru sayısının çok olması gerektiği ve bu alanda yapısal bir problemin mevcut olması gerekliliği göz önüne alındığında Türkiye'nin bu denli hızlı harekete geçmesi bu problemin ne kadar net şekilde görüldüğünün bir işareti niteliğindedir. Diğer yandan söz konusu Kanun'un 2.maddesinin 2. fıkrasında yer alan "...ülkemiz aleyhine verilen ihlal kararların yoğunluğu dikkate alınarak..." ifadesi bunu doğrulamaktadır.

AYM'nin verdiği toplu kararlar pilot kararlardan farklıdır. Nitekim toplu kararlarda benzer nitelikte bulunan birden fazla başvuru tek bir dosya üzerinden görüşülerek karara bağlanırken pilot kararlarda öncü nitelikte seçilen tek bir başvuru üzerinden sonraki diğer başvurulara uygulanmak üzere karar verilir. Diğer bir önemli fark ise kararın verilmiş amacında karşımıza çıkmaktadır. Toplu kararlarda iş yükünün azaltılması ve başvuruların daha hızlı

¹¹ Anayasa Mahkemesi'nin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesi.

¹² AİHM, Başvuru No: 31443/96, Karar Tarihi: 19.12.2002.

¹³ AİHM, Başvuru No: 24240/07, Karar Tarihi: 20.03.2012.

sonuçlandırılması esas amaç iken pilot kararlarda esas amaç hukuk sistemindeki yapısal bir soruna çözüm sağlamaktır. (Cihangir, 2023)

AYM içtihatları incelendiğinde ilk pilot kararın 2019 yılında¹⁴ verildiği görülmektedir. Sınır dışı etme kararına yönelik etkin bir başvuru yolu olmadığı gerekçesiyle AYM’de yığılan binlerce dava bulunması mahkemeyi pilot karar uygulamasına itmiştir.

3.2. Anayasa Mahkemesi’nin Nevriye Kuruç ve Keser Altıntaş Kararları

Anayasa Mahkemesi’nin verdiği pilot kararlar arasında son zamanlarda en dikkat çekenlerden biri olan başvuru, makul sürede yargılama yapılmamasına ilişkin başvurusuyla Nevriye Kuruç kararıdır.¹⁵ Başvurucu, 2014 yılının sonunda açtığı iş sözleşmesinden doğan alacağını tazmin konulu davaya ilişkin olarak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği ve şikayetini sunabileceği etkin iç hukuk yolunun bulunmaması hasebiyle etkin başvuru haklarının ihlal edildiği iddialarıyla AYM’ye başvurmuştur. Mahkeme benzer davaların süresini, davanın karmaşıklığını, delil toplanma sürecinde ortaya çıkan zorlukları göz önünde bulundurarak yargılamanın makul süresini aştığını ve söz konusu hakların ihlal edildiği yönünde hüküm kurmuştur. AYM başvurunun değerlendirmesinde; ilgili konu hakkındaki başvuru sayısının fazlalığı ile başvuru sayısındaki bu fazlalığın ancak hukuk sistemindeki yapısal bir problemden kaynaklanabileceğini ve bu sebeple pilot karar uygulamasına gidildiğinden bahsetmiştir. Ayrıca söz konusu problemde doğan zararların tazmini için AYM’ye bireysel başvuru öncesinde başka bir hukuki başvuru yolunun bulunması gerektiği çünkü bireysel başvurunun ikincil bir çözüm yolu olduğu belirtilmiştir. Bu pilot karar ile yapısal probleme çözüm yolu olarak kararın yasama organına bildirilerek AYM’ye başvurudan önce etkin bir tazmin yolu oluşturma çalışmaları yapılmasına teşvik edilmesi ile aynı türden yapılacak başka başvuruların AYM tarafından görülmesinin dört ay için ertelenmesi hükmedilmiştir. (Arslan, 2002) Geçen sürede bazı kanunlarda¹⁶ birtakım değişikliğe gidilse de bu değişiklikler problemin çözümüne katkı sağlamamış ve mahkemenin iş yükünü azaltmamıştır.

AYM bu meseleye ilişkin hukuk camiasında yoğun tartışma yaratmış önemli bir diğer pilot kararı ise 25.07.2023 tarihli Keser Altıntaş başvurusudur.¹⁷ Bu başvuru ile AYM, Nevriye Kuruç kararındaki tavsiyesinin dikkate alınmaması ve hukuk sistemindeki yapısal problemin çözülmemesi dolayısıyla makul sürede yargılama hakkının ihlali iddiasına yönelik muazzam iş yükünün altından kalkamayacağı gerekçeleriyle söz konusu hakka ilişkin ihlal iddiasına yönelik başvuruları incelemeyeceği kararını vermiştir. Kararın gerekçesinde makul sürede yargılama yapılmaması iddiasına ilişkin başvuruların AYM tarafından incelenmesinin temel hak ve özgürlüklerin korunup geliştirilmesi bakımından önemini kalmadığı ve bu hak ihlaline dayalı başvuruların incelenmesini haklı kılan bir sebebin de görülmediğinden bahsedilmiştir.

AYM tarafından verilen bu karar oybirliği ile verilmiş değildir. Karşı oylar da kullanılmıştır. Karşı oy gerekçesinde makul sürede yargılanma hakkının ihlaline sebebiyet veren yapısal sorunun AYM’ye başvurmadan önce gidilebilecek başka bir başvuru yolu ile çözülemeyeceğinin altı çizilmiştir. Karşı oy gerekçesine katılmak mümkündür nitekim AYM’ye başvurudan önce oluşturulacak kurum makul sürede yargılamaların gerçekleşmesine fayda sağlamayacak, yalnızca AYM’nin iş yükünün hafifletilmesine ve hakkın ihlali durumunda tazmin aşamasının hızlanmasına fayda sağlayacaktır. Yine karşı oy gerekçesinde Nevriye Kuruç pilot kararı ile öngörülen tedbirlerin yapısal sorunun çözümü adına etkili ve yeterli olmayacağı belirtilmiştir. Her ne kadar öngörülen tedbirler tam anlamıyla hayata geçirilmese de uygulanmış olması halinde de makul sürede yargılama yapılması adına pozitif bir etki sağlamayacağı açıktır. Pilot karar kurulmasındaki iki ana amaçtan birinin hukuk sistemindeki yapısal problemin giderilmesi olduğu göz önüne alındığında AYM tarafından bu kapsamda yapısal probleme çözüm sağlayabilecek başka bir pilot karar kurulması gerektiği açıktır. Bu ise AYM önüne makul sürede yargılama yapılmaması iddiası ile gelen başvuruların değerlendirilmemesi ile mümkün

¹⁴ AYM, Başvuru No: 2016/22418, Karar Tarihi: 30.05.2019.

¹⁵ AYM, Başvuru No: 2021/58970, Karar Tarihi: 05.07.2022.

¹⁶ 7445 sayılı İcra İflas Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun.

¹⁷ AYM, Başvuru No: 2023/18536, Karar Tarihi: 25.07.2023.

olmayacaktır. Pilot karar kurulmasındaki diğer ana amacın ise aynı hakka ilişkin ihlal iddialarını kısa bir şekilde sonuçlandırılmak olduğu yukarıda açıklanmıştır. AYM'nin yapısal soruna çözüm olarak sunduğu bireysel başvurudan önce bir başka başvuru yolu oluşturulması ile amaçlanan pratik amaç zaten pilot karar ile sağlanmıştır. Bireysel başvurudan önce bir başka başvuru yolu oluşturulması yalnız AYM'ye yapılan bireysel başvuruların ikincil olması gerekliliği üzerinden açıklanabilir.

3.3. Tüketilmesi Gereken Bir İç Hukuk Yolu Olarak AYM'ye Bireysel Başvuru

Yukarıda ayrıntılı olarak açıklanmış olduğu üzere AİHM'e bireysel başvuru yapılabilmesi için şartlardan biri tüm iç hukuk yollarının tüketilmesidir. AYM ise Keser Altıntaş başvurusunun kararında ileride makul sürede yargılama yapılmaması iddiası ile önüne gelen başvuruları incelemeyeceğini açıkça belirtmiştir. Bu karar ile birlikte söz konusu hakkın ihlali ile AYM'ye başvuru yapılması halinde başvuruya karşı düşme kararı verileceği ve başvurunun anlamsız olacağı sabittir. Diğer taraftan AİHM'ne başvuru için hak düşürücü nitelikte olan dört aylık sürenin AYM'ye başvuru sonrasında geçme ihtimali de mevcuttur.

Yine yukarıda AİHM'ne başvuruda iç hukuk yollarının tüketilmesi bakımından muafiyet halleri sayılırken iç hukukta kökleşmiş içtihadın bulunması haline değinilmiştir. AYM'nin Keser Altıntaş başvurusunun gerekçesinde söz konusu hakka ilişkin başvuruların değerlendirilmeyeceği hususu buna net bir örnektir. Öyle ki AYM'ye makul sürede yargılama yapılmaması iddiası ile yapılacak başvuruya ilişkin sonuç net bir şekilde kestirilebilmekte ve başvuruya elde edilebilecek bir yarar bulunmamaktadır. Diğer taraftan iç hukuk yollarının muafiyeti kapsamında olduğu iddiasını başvurusunun ispatlaması gerekmektedir. Bu kapsamda Keser Altıntaş hükmü de başvuruya eklenerek AİHM'e bireysel başvuruda bulunulması ileride yaşanabilecek olan olası hak kayıplarının önüne geçecektir.

SONUÇ

Temel hak ve hürriyetlerden biri olan adil yargılanma hakkının birçok alt uzantısı bulunmaktadır. Bu uzantılardan biri de makul sürede yargılanma hakkıdır. Makul sürede yargılanma hakkı hem Anayasamız hem de AİHS ile güvence altına alınmış devletin koruma yükümlülüğü altında olan temel bir insan hakkıdır. Öyle ki geciken adaletin adalet olmadığı düşüncesi yaygındır ve yargılamaların makul süresinde bitirilmemesi kişilerin hukuk sistemine olan güvenlerini sarsabilmektedir.

Yargılamada makul süre her bir olay için kendi içerisinde ayrı ayrı değerlendirilip tespit edilebilir. Nitekim aynı hak ihlali iddiasıyla yapılan başvurularda bile davanın karmaşıklığı, delillerin toplanması, tarafların ve yetkililerin davranışları gibi birçok değişken yargılama süresini etkilemektedir. Makul sürede yargılanma ile amaç başvuruların yeterli inceleme yapılmaksızın hızla bitirilmesi değil, yeterli inceleme ve araştırma yapılmasının ardından makul bir süre içerisinde neticelendirilmesidir.

AİHS ile güvence altında olan bu hakkın ihlali iddiası ile AİHM'e başvurulabilmektedir. Ancak başvurudan önce iç hukuk yollarının tüketilmesi şarttır. Bu kapsamda AYM'ye bireysel başvuru yolu açık olan haklar özelinde bu başvuru yolunun da tüketilmesi gereken iç hukuk yolları arasında olduğu açıktır. Mevcut durumda ise AYM, makul sürede yargılanma hakkının iddiasına ilişkin başvuruları incelememe yönünde içtihat geliştirmiştir. Bu içtihat ile AYM'ye bireysel başvurunun bu hak özelinde etkisinin kalmadığı açık olup AİHM'e başvuru süresinin kaçırılmasına ve başvuru hakkının kaybı yaşanmasına dahi sebebiyet verebilir. AİHM'e bireysel başvuruda iç hukuk yollarının tüketilmesinin muafiyet hallerinden birini oluşturan bu durumda başvuru hakkının AYM'ye başvurmadan direkt olarak AİHM'e başvurmaları hak kayıpları yaşamalarının önüne geçecektir.

Diğer taraftan AYM'nin Nevriye Kuruç pilot kararı ile hukuk sistemindeki yapısal sorunun çözümü için bir yol göstermesi gerekirken yalnız kendi iş yükünü azaltma yönünde yasama organına tavsiyede bulunması kabul edilebilir değildir. Makul sürede yargılama hakkının ihlali iddiasına yönelik başvuruların incelenmemesinde hukuki bir yarar bulunmadığı gibi problemin AYM tarafından görmezden gelinmesi ile çözümü daha da zorlaşmaktadır. Pilot karar

uygulanmasının gereği gibi yapılarak yapısal soruna çözüm yolu gösterilmesi ve bu yapısal sorun çözümlene değin pilot kararın uygulanarak başvuruların hızla sonuçlandırılması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Aksoy, M. (2013). Adil yargılanma hakkı. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.
- Arslan, G. (2002). Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi koruma mekanizması etkinliği meselesi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Aydın, Ö. D. (2011). Türk anayasa yargısında yeni bir mekanizma: Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 15(4), 121-170.
- Cemaloğlu, B. (2019). Bireysel başvuruda kişiye ilişkin kabul edilebilirlik şartları. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Çankaya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Cihangir, A. (2023). Pilot karar uygulamasına Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Anayasa Mahkemesi kararları çerçevesinde genel bir bakış. *İnsan Hakları*, 2(3), 35-43.
- Çakıroğlu, N. (2019). Türkiye’de anayasa şikayeti. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Gölcüklü, F. (1994). Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde adil yargılama. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 49(1-2), 199-233.
- Gözübüyük, A. Ş., & Gölcüklü, F. (2011). *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve uygulaması*. Ankara: Turhan Yayınevi.
- Kaymak, M. (2019). Makul sürede yargılama hakkı ve bu hakkın Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ile Türk hukukuna yansımaları. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Çankaya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Madra, Ö. (1981). *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve bireysel başvuru hakkı*. Ankara: SBF Basın ve Yayın Yüksek Okulu Yayınevi.
- Özbey, Ö. (2004). *İnsan hakları evrensel ilkeleri ve Avrupa Mahkemesi’nde uygulaması*. Ankara: Adalet Yayınevi.
- Tanrıver, S. (2004). Hukuk yargısı (medeni yargı) bağlamında adil yargılanma hakkı. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 53, 191-215.
- Tatlıdil, S. (2019). Anayasa Mahkemesi kararlarına göre makul sürede yargılanma hakkı: Sürenin aşılması ve sonuçları. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 143, 9-49.
- Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Önerisi. (2000). Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/38168> (Access date: August 24, 2018). Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Yayını, Ankara.
- İnceoğlu, S. (2018). *Adil yargılama hakkı: Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru*. Ankara: MRK Yayınevi.
- Yargılama Düzeninde Kalite. (1998). Retrieved from <https://tusiad.org/tr/yayinlar/raporlar/item/1840-yargilama-duzeninde-kalite> (Access date: November 1998). Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği, İstanbul.
- Yıldırım, Z. (2013). 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’ne yapılmış bazı başvuruların tazminat ödenmek suretiyle çözümüne dair kanun: İnsan hakları ihlallerinin çözümüne dair farklı bir yaklaşım. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 17(2), 1725-1756.
- White, J. T. (1977). The European Commission of Human Rights: An analysis and appraisal. *Brooklyn Journal of International Law*, 3(2), 120-193.
- 50 Soruda AİHM. (2021). Retrieved from https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/50Questions_TUR (Access date: April 12, 2021). European Court of Human Rights, Yazı İşleri Müdürlüğü, Fransa.

EXTENDED ABSTRACT**GENİŞLETİLMİŞ ÖZET****PUT THE ENGLISH TITLE HERE**

The right to a trial within a reasonable time, as an extension of the right to a fair trial, refers to individuals' entitlement to have legal proceedings concluded within a reasonable timeframe. Secured by both the European Convention on Human Rights (ECHR) and the Turkish Constitution, this right aims to prevent individuals from losing confidence in the legal system or refraining from seeking justice due to delays in proceedings. This study examines the dimensions of the right to a trial within a reasonable time under the ECHR and Turkish law, critically analyzing the application conditions to the European Court of Human Rights (ECtHR) and the jurisprudence of the Turkish Constitutional Court (TCC) on this issue.

1. The Right to Trial Within a Reasonable Time

The right to a trial within a reasonable time, as part of the right to a fair trial, addresses parties' expectation that legal proceedings are concluded promptly and equitably. According to ECtHR jurisprudence, whether this right has been violated is determined by examining the characteristics of the case, the complexity of the proceedings, and the conduct of the parties involved. Delayed justice is acknowledged to have adverse effects on individuals and to erode public trust in the legal system.

2. Conditions for Individual Application to the ECtHR

Articles 34 and 35 of the ECHR stipulate that domestic remedies must be exhausted before an individual application can be made. However, this requirement does not mandate the pursuit of ineffective or inaccessible legal remedies. The ECtHR may accept applications without the exhaustion of domestic remedies if it can be demonstrated that such remedies are ineffective in specific circumstances. The TCC's decision not to review individual applications concerning the right to a trial within a reasonable time is also evaluated under this section.

3. Individual Applications to the Turkish Constitutional Court and Pilot Judgments

Introduced into the legal system in 2010, the individual application mechanism aims to enhance the protection of fundamental rights and freedoms. The TCC uses pilot judgments to address structural issues within the legal system and propose solutions. However, the Keser Altıntaş judgment concerning the right to a trial within a reasonable time concluded that there is no longer a legal benefit in reviewing such individual applications, effectively rendering the requirement to exhaust domestic remedies inapplicable in this context. This decision has sparked debates in legal circles and drawn criticism for failing to resolve structural problems related to the violations of this right.

Conclusion

The right to a trial within a reasonable time is recognized and protected as a fundamental human right under both national and international frameworks. The jurisprudence established by the TCC in the Keser Altıntaş case has rendered individual applications regarding this right ineffective. This situation could potentially serve as an example of exceptions to the requirement of exhausting domestic remedies when applying to the ECtHR. However, ignoring structural issues instead of addressing them could lead to more significant problems in the long term. In this regard, the TCC must fulfill the requirements of the pilot judgment mechanism and propose effective and lasting solutions to structural problems.

KATKI ORANI BEYANI VE ÇIKAR ÇATIŞMASI BİLDİRİMİ

Sorumlu Yazar <i>Responsible/Corresponding Author</i>	AV. MUHAMMED SAMİ ALEVCAN			
Makalenin Başlığı <i>Title of Manuscript</i>	MAKUL SÜREDE YARGILAMA HAKKINA İLİŞKİN OLARAK ANAYASA MAHKEMESİNE BAŞVURMADAN AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİNE BAŞVURULABİLİR Mİ?			
Tarih <i>Date</i>	13 Aralık 2024			
Makalenin türü (Araştırma makalesi, Derleme vb.) <i>Manuscript Type (Research Article, Review etc.)</i>	Araştırma Makalesi			
Yazarların Listesi / List of Authors				
<i>Sıra No</i>	Adı-Soyadı <i>Name - Surname</i>	Katkı Oranı <i>Author Contributions</i>	Çıkar Çatışması <i>Conflicts of Interest</i>	Destek ve Teşekkür (Varsa) <i>Support and Acknowledgment</i>
1	MUHAMMED SAMİ ALEVCAN	%50	YOKTUR.	YOKTUR.
2	ABDÜLKADİR AKIL	%50	YOKTUR.	YOKTUR.